

VILÁG: politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ISMERTETŐ: gazdasági társalappal minden héten két két íven jelen meg. — Előfizetheti Sebestény utcában 288dik számalatti házban földszint, félévre 4 ft 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

Tartalom. Magyarország (és Erdély): Kinevezések. Közügy (Vasutak. I.) Budapesti hírek — Pozsonyi hírek. — Csanád megyei körülmények. — Hevesi türelem. — Korpona város helyzete. — Ö felségének bocsánathirdető irata az erdélyi kormányzókhoz némely vádlottakra nézve. — A u s z t r i a. — Nagybritannia. — Éjszakamerika — Franciaország — Poroszország — Németalföld — Németország — Nápoly és Szicília. — Törökország. — Ó r. Győri színház. — Könyvismertetés. — Komoly elmefuttatások némely hazai tárgyak felett.

Magyarország és Erdély.

Ö es. kir. Felsége a prágai tartományi főtörvényszéknél — mely ezután minden hivatalos és magányos irományokat Magyarországból magyar nyelven elfogadni köteles léssen — magyar-fordítói hivatalt felállítani s erre *Jászai Emánuel* kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ö es. kir. Főhercegsége országunk nádora *Dókus Lászlónak* előléptetésével megürült nádori ítélőmesteri hivatalra *Szell Imrét* személynöki ítélőmestert méltoztatott kegy. kinevezni. H—k.

Közügy. * (Vasutak. I.) **Vannak nemzetek életében is — szinte mint egyesekében — pillanatok, melyekben némi édes titkos vágy szállja meg a hatalmasabban feldobogó nemzeteket: teremteni műveket, melyekben jövője boldogságának egyik szükséges tényezőjét hiszi létezni: s illy édes vágyak közben, egy pillanatig sem habozva forrón ragadja meg az óriás-nemzettest erősnek hitt karjaival a módot az eszközt, mely őt, előtte bájos alakban lebegő boldogsága létesítésére vezesse. De eljő az idő, mezitlen sarlójával a lefejt a fátyolt a volt jövő jelenéről: és ez, és az sokszor fájdalom! meddő multakká lesznek; s a nemzet látja, hogy vágya nemes vala és szent, hogy boldogsága eszközt jól választotta ugyan, de kissé korán: mert édes vágya-közben több erőt hitt karjaiban, mint mennyi azokban létezett; s jóllehet boldogsága érzete nem változott; bár ohajtásának mérlege nem szállt iz alább, nyugodtabban néz még is maga körül azon gondolatban, hogy kissé forróbb volt vágya, mint lennie kell vala, s hogy erejének túlbecsülése reményét főlebb magasztalá, semhogy azzal a választott eszközt hatalmába kerithette volna! — Igen is, vannak illy pillanatok egyes személy, és vannak nemzetek életében is, és illyekből — igen természetesen — jutott, pedig nagy mértékben, a magyarnak is!**

Illy pillanatnak vehetjük újabb időkben azt, melyben az ország anyagi érdekeinek közvetlenül emelésére titkos vágy szállván meg — már csak azénak veszem, mert hisz törvénynyé lön az ohajtás — nemzetünket, a cél eszközeül vízesatornák s vasutak készítését választotta. Szép és nagy vállalatok, és boldogítására az egész nemzettestnek, kétségkívül, igen alkalmas eszközök; de olly vállalatok, melyek a nemzet akkori erejét mindenképen fölülmulák, s mind maig is fölülmulják. Az idő, mely az érintettem törvény hozatala óta napjainkig lefolyt, bizonyítja állításomat. Tudom én jól, miképen a P. Hirlap 49. számú vezércikke más oldalról vevé föl s emlélé ki jelesen vasutaink nemlétezése okát; és én tisztelem a melegen ömledező kebel kifakadásait, — bár az ironak nemzetnagyságért hön dobogó lelkére azóta tán nem egyszer hozott az igen is erős szavakbani zúgás kedvetlen perczeket! Igen, tisztelem én az említett — némi tekintetben — ominos czikk folytatában feltárt kebel kifakadásait, mert azokban nem zabolázható hazafui bánatos érzéseknek látom keserű kitörését; de okait nem oszthatom, legalább olly általánosságban nem; mert ha van, kivált azon idők óta, részvéltenség nálunk illynemű vállalatok iránt, ugy annak oka nem csupán — példabeszéddé vált — szalmatüzű természetünkben, hanem az események hatalmában is rejtezik. Én, egész szerénységgel legyen mondva, kétkedni vagyok bátor mindenek előtt abban, hogy valódi nemzetohajtás volt volna a közboldogság ezen eszköze utáni vágy? kétkedni, hogy igazi népszerű eszme volt volna az, hogy akkor már vasutak létesítéséről gondoskodjunk?... Nem hiszem, nem hiszem, hogy e terv a nálunk, e g y m á s u t á n i t e n d ö k s o r á b a már akkor bele illett volna? valóban nem; és ezt a következő világon megmutatta; mert a vágy — melyet, ismételve kimondom, csak erkölcsi kénytelenségből ismérék el nemzetének — mindeddig vágy maradt; de koránsem a nemzetnél, hanem azon keveseknél, kik azt teremték, s a nemzet kebelébe aranyhegyek ígéréttel mintegy bele kényszeríték! Hanem tudom, hogy épen akkortáiban szállta meg Europa népeit a vasuti szellem; agg Albiontól az Uralig, keresztül a Szajján, és keresztül a Rajnán, a Dévény alatti Dunáig, csak vasutakról lehet hallani: és természetesen, a hatalmas, 'kor-szellem' és 'századohajtás' nem állhatott meg a Lajtánál, hol utle-

vélre szüksége sem volt; hanem ájtott egész ragyogó fontosságával közünkbe is, kik közül többen felkarolták a gyönyörű — s annak idejében kétségkívül nemzetboldogítási hatalmas eszközü szolgálandó — eszmét, mint nálunk is korszerűt; és alkottatott az 1836: XXV. t. cz., mely, az abban kifejtett magas eszméket s ezek létesíthetése elveit tekintve, Anglia s Éjszakamerika törvényhozói testeinek is becsületére fogott válni! de mivel nem a nemzet lelkületéből merítettet, és mivel nem a jelen, hanem — magasztalendő törvényhozói bölcseséggel — inkább jövő nemzedékek érdekeire és jövő körülményekre számított, mindekkorig (különben hosszú, den nemzetéletben rövid öt év alatt) lelketlen test maradt. És ime kulcsa — hiedelmem szerint — a P. Hirlap hibájának: nemzet ellenében mennydörgött ő érzésteli szózatával, midőn a nemzet tetteleg mutatá meg, hogy vasutak készítése előtt még sok másra van szüksége! Nincs, uraim, ugrás a természetben: s utainkról, melyeket az őszi esők miatt ma holnap ismét fölönyi sár borítand, nem vágyhatunk egyszerre repülő locomotivokra: ezt az, e g y m á s u t á n i a k' s o r a nem kíváná, nem kívánhatá meg — mert lehetetlen vala!

Azonban, ha már erővel akarjátok, hogy az 1836: XXV. t. czikkben csakugyan nemzeti vágy nyilatkozott légyen, engedjétek megmutatnom, hogy azon dermedt részvéltenség, mely e vágy nyomában keletkezett, nem csupán nemzetünk, s különösen vagyonosbujaink szalmatüzű, és soknak — tisztelet becsület, de igazság is — nemes kitaró jellemében, hanem inkább és főleg az események hatalmában keresendő. *T i m e i s m o n e y* mond a vaspályázó Jonathán; de ember hatalmában van-e az időóriás-szülte gyermekekkel birkózni? Im, a Velence s Milano közötti vaspálya, ha emlékezetem nem csal, szinte 1837. óta készül, s még egy talpalatnyi sem kész belőle; pedig ott, uraim, pénz is van, virágzó műpar is van! — A Budapest közötti állóhid ügye épen akkor nyert törvényt, midőn a XXV. t. cz. készítése elvállalása körül részvénytársaságok vetődtek — igen természetesen közvetlenül magok, s csak közvetve a nemzet javáért. Az egyik vetélkedő híd és vasutat ígére és készült is létesíteni: részvényeivel szép nyereségre számolván az épen akkortáiban igen elhatalmazott börzejátékokkal; de jött az éjszakamerikai crisis 1838ban, általa a pénzforgás hatalmas dőfést szenvedett, szinte hazánkba hatót; jött 1839ben a keleti ügyek bonyolódása, és erre 1840ben Franciaország hadkészületei, mindezekre pedig az 1841diki — jövő eredményeikben bizonyosan üdvös, de pillanatra a pénzforgásban nagy megrázkodtatást okozó — bankműködési szabályozások, a tetemes képzetli-pénzt esőkkentők; s mi volt természetesh, mint, hogy azok, a legjobb akarattal is közlék a magokban hordott kór-anyagot; hogy még a legmerészebb nyereszkezőt is szemfülessé tevék vállalatok körül? — E pénzügyi zavarok, hígyétek, elhatottak a társas viszonyok messzeágazó, de egy gombolyagról egy motolyára folyó szálain a pénzváltók márványszaltalairól, a legutolsó természetű fenyűszekrényeiig; s itt, hol annyi viszontagságai közt a pénzforgásnak, néhány egymást szorosán követő éven át, mindenki nemesak ovakodóvá lön, de majd-majd rettegesbe jöve garaskái s aranyai miatt: vehetjük-e azt rossz néven a magyarnak — kinek, mellékesen legyen mondva, speculatioi szellemét, ugy hiszem, minden egyéb jeles tulajdonai közt leghőbb keblü fia sem magasztalhatja — illy körülmények közt, mondom, mennydöröghetünk-e azért, hogy pénzt — ha volt volna is — őrizve, a vasuti részvényeknek szinte kétségessé lett, s minden esetre hatalmasan megingadoztatott hitele mellett, ovakodott azt olly vállalatokra tenni ki, melyeknél kamatjait, de tőkét is veszélyeztetet? mert épen a fen-elsorolt pénzforgási viszontagságok közé vegyültek egyszersmind tanulságos példák is, különösen a vasutakról vállalkozatokat illetők, mind Angliában, mind Franciaországban, s ha emlékezetem nem csal, még Éjszakamerikában is, hol jelesen a munkába vett 5,000 mérföldnyi vasutakból, ez ideig, nem tudom készült-e el csak egy negyedrésze is a már addig létezett vonaloknak?

Ne fogjuk fel, uraim, a dolgot — itt is, mint száz másban — ollyformán, miut ha díszgúlát (obeliszket) csúcsán kezdve akar-nánk építeni! A magyarnak általában, és még legvagyonosabbjainak is, tőkét, ha van, vagy arra szert tehet, csekély belátásom szerint, gazdasága körüli javításokra kell mindenek előtt fordítania; neki most még arról kell gondoskodnia, hogy minél többet természetesen a vaspályákoni szét- és kihordhatásra; mert ha azokat csak ama kis kényelmért ohajtjuk tán, hogy rajtok Bécsbe ehédre s este

vnét Pestre estebédre járassunk, ugy a nemzetboldogítási vágy salósítása a parányiság porszemecskéjére olvadva vissza, örök veszendőségre maradjon inkább, semhogy a természeti iparra, ezen minden de kivált Magyarország jólléte első föltételére szánandó és szánt tőkéből csak egy penészes garaska is vaspályára dobassék ki! — 1825. körül csaknem 1832ig, mindig és mindenütt azt hallók csak: „mindenben hátra vagyunk!” és pár évvel később máris vasutakra vágytunk? Azt akarák többen, hogy mi Éjszakamerikában, Angol-, Francia- s Németországban létezik, vagy készülöben van, az nálunk is tüstint meglegyen, törökszakad létre jöjön: s mivel ez öt év alatt nem történt, nem történhetett meg, részvétlenséggel vádoljuk-e a nemzetet, a nemzet vagyonosbjait? Legyünk méltányosak, uraim, nemesak, sőt igazságosak is. Előbb művelték ki mezőiket az angolok, előbb állították a manchesteri, birminghami, stb. szövöszékek, sem mint azok termékei, s illetőleg készítményei széthordására a milliónyi tőkétet fölemészto vaspályák készítésére gond lett volna; természetünk, készítsünk mi is előbb annyit, hogy legyen mit széthordanunk, kiküldöznünk azokon; mert a mint még jelenleg állnak természetünk, — gyárosainkról, igen jól tudjátok miért, nem szölok — alig van szükségök vaspályára; mert gyapjokat a nyári vásárok és után, egypár hét alatt, kihordják a svábok és morvák társzekerrei; s gabnáokat? ... Oh, ime egy kis szük esztendő, mint p. o. az idei, s póraink csikorgó tengelyei igenigen könnyen elvontatják azt sovány gebéikkel a miskolczy vagy veszprémi hetivásárra, s a mi kevés még fenmarad, az bizonyosan nem vitetik Mosonyba, vagy Sziszekre — bár itt is ott is van a vaspályainál olcsóbb viziszállítás — hanem elrakatik vermekbe, hogy megmentesen a tavaszszali éhenhalástul! „Szegény dolog árva lelke” mondom, szegény dolog, de való is! „Azért tehát, hogy esztendőt át egypár hétig gyapjunkat, s minden harmadik, negyedik évben gabnankat hamarabb szállítsuk el és ki, koránsem kell vaspálya; arra, jó karban tartandó mac-adamizált utak, s hozzájuk egypár esztorna, sokkal, de sokkal jobbak volnának, mint a — valóban meg nem foghatom honnan veendő — millió s milliókat fölemészto vaspályák! Ha tehát részvétlenséggel akarunk mennydörögni, van ok elég másért tenni azt, de nem a bármelyik vaspálya iránt mutatott hidegségért

És még vagyonosbjainkra (földbirtokosainkra) mennydörögjünk? Nem tudom, Wellington vagy Richmond hgek, avagy Schrewsbury gr. — mert nálunk alig lesznek még bárótan Rotschildek? — bírnak-e, vagy sem részvényeket a hazájokbani vaspályatársulatoknál? — de annyit merek állítani, hogy, ha nem bírnának, azért bármelyik angol radical lap sem fogná őket lemennydörögni részvétlenségek miatt. Hanem azt mondjátok tán: Angliában vannak mások; ott nincs szükség ily vállalatoknál Wellington vagy Richmond hg pénzére s hazafiságára! Ám, ha úgy van, akkor mérjétek össze Nagybritannia iparágait a miénkkel, és szívetekre téve kezeiteket, valljátok meg ösztintén: itt e már nálunk is a vaspályák kora? s ha, igenfel felelték, akkor nem szölok: akkor elég legyen ösztin megvallanom, hogy én szegény szük eszemetek fogva, a ti „egy másutáni” és „egyszerre” rendszereteket egyképen nem értem. — Végül, még csak azt jegyzem meg, hogy vaspályai vállalatokhoz csatlakozásokra alig fogunk valakit a hazafüi szent érzelmek fellángolása által bírhatni: s én parányiságomban kész volnék kábanak nevezni azon vagyonosmagyart, ki 8. 10. sőt bár 20. és több száztöli vasuti részvény-osztalékra adná is pénzét — csupa hazafiságból, csupa nemzeti dicsőségért! mert mindezek előtt, ha bizonyos volna is e kamatozás, mi nem az, nem hinné senki a tiszta indítóokot: minthogy ott volna az anyagi nyereség szaga, a „turpis odor lucris” — melly a legszentebb érzelmekből fakadt tettekre is, nem tudom minő emberi gyarlóságunknál fogva némi homályt vet; nem másodsor, mert bizonytalan anyagi sikerre tenné ki tőkétét oly időben, mikor még szellemi, sokkal bizonyosabb sikerrel kínálkozó nemzeti intézetek kívánnak, várnak — hogy ne mondjam — követelnek áldozatot!

Ezeket most a hazánkban vaspályák halaszthatlan szüksége és jelen körülményeink közötti lehetősége iránti nézeteim általános kifejtéséül; jövőre a már létező, vagy tervezett vaspályák felől szölokandok. —

Budapesti hírek. Pest, oct. 11én reggel bocsátott vizre az ó-budai hajógyárban készült ujjözőse az ausztriai cs. kir. szab. gőzhajózási társaságnak. „Hermina” — ez ujjözőse neve — mind alkata arányaira mind s kivált szobái butorozásaira nézve, kényelen s csín tekintetében, minden pályatársait fölmúlja. A tatszoba asztalos munkái pazar fényüzéssel, de a legnemesb izléssel készítvék. Ha a hajón levő kalandtöl (conducteur) jól értesítették, ezután naponként fog egyegy gőzös Pestről Bécsbe indulni. Bár midőn a társaság e tekintetben az utazási gyakorságot könnyíti, gondoskodónék egyszersmind tisztviselői emberséges bávásmódjáról is, mellynek hiányát pesti ügyvivőségénél az idén pár ízben volt alkalmunk tapasztalni.

Pest, october 11dikén. Tegnapelött Perlaszka D. hangversenyt ada, melly egészben ugyan élvezetes volt, de némely részleteiben a várakozáson alul maradt: értem a művészeti várakozást, nem pedig azokét, kik bámit is, csak új és külföl-

di termék legyen, megtapsolnak. Igy például Guerra k. a., a milanoi iskola növendéke nem szerze igen magas fogalmat a milanoi énekmodorral. Erba-Odeschalchi marchesa ez alkalommal utószor énekelt, s működése egyéb remekléseihez mérve a gyöngébbek közé tartozék. A hallgatök száma szinte nem volt arányban a versenyadónak várakozásával. — Beszélük, hogy a hidépítés udvarába ezentül nem igen akarnak nézőket bocsátni: minthogy némely fiatal emberek égö szipával járván körül az épületfák között, s ezért megintetvén a fölvigyázótól, vele illetlenül és durvaúl bántak. Sajnos, hogy fiatalságunk oly nehezen s lassan vetkezik ki azon eredeti bünből, mellyet csak neveltség s műveltség küszöbölhet ki a kebelből, s mellyel a míg bír, csakugyan nem tarthat igényt a műveltebb körökbei beléphetésre, mit még is annyszor pengetve oly igen ohajtani söt követelni látszik. Ha sima társaságban akarunk mozogni, le kell gyalulnunk oly szögletességinket, mik a simaságot megsérthetnek. —

Pest, oct. 12kén. A nemzeti színházban tegnap a kardalnokok javára „Borgia Lucrezia” adaték, mellyben Carl Henriette k. a. szíveskedett föllépni. A szép, sok helyen mély s jellemző zene összevágólag pontosan adatott; a dalnokok közt dicséretesen emlitendök a kar, Konti, s Erkelnek némely sikerülthelyei. De az egész opera lelke Carl volt, kinek hangja noha már sokkal alább szállt, még is mindig szívhez képes szölni. S épen ez által tünik ki a művészet; a hang magában nem kellemes, nem bájos, nem lágy, de a művésznő ugy tudja azt használni, mint érzelmet indít; s ez dramai ének feladása, nem pedig fülesiklandozás! Jelesen a második felvonás utósó jelenetében, midőn Gennarot (Erkel) készti az ellenmereg megivására, oly remekül használá erőit, hogy megrázá a szívet hangjai hatalmával. Ó igen sokszor hivatott. De egy különös körülményt kell megemlítettünk, azt t. i. hogy első kijöttekor szünni nem akaró tapsvihár közt versekkel üdvözölteték a dalnoknő. Ezt ugyan nem fogja az olvasó oly igen különösnek találni — de különösök voltak a versek; oly versek, mikből legalább mider híresebb könyvtárba kellene egy egy példányt küldeni, s üveg alá zártan csak nagyünnepeken megmutatni; olyak, hogy a ludat is, mellynek tollával irattak csuda zénie gyanánt kellene bámolni, vagy ha netán vastollal irattak, a pörölyt is, melly porrá zúzta a vaskövet, mellynek olvasztásából ama szikrácska vas kiforrt; külön ódában kellene dicsöitni; versek, miknek méltó magasztalására nem létezik a világon nyelv, mert ezek is egy nem létező nyelvben irattak, (pedig magyarok akartak lenni) — valóban, ilyféle tisztelkedő elméművekkel inkább gúnyoljuk a derék művésznőt, hogysem szándékolt hódolatot fejeznék ki.

Buda, october 10kén. A mostoha idő daczára is ma igen érdekes szertásnak t. i. zászló-szentelésnek valánk szemtanúi. Dél-elött 10 órakor a budai garnizon-templomban jelen volt az egész hadi kormány s az itt örködö gránátos sereg is, hozzájuk egy lelkes, ünnepeilyhez alkalmazott velős s lelkes beszédet tartá, s fölszólitá őket, hogy az új zászlót fogadnák el, mint mellyet a király küldé, s melly mellett a harcban gyöznök vagy halniok kell. Szónoklat végeztével a prépost nagymisét tartá, s azután megszentelé a zászlót, mellynek a fönséges föhgasszony képcében helyettes keresztanya nmlgu b. Lederer Francziska volt. A zászlórul függö szalagon ily fölírás díszlék: „Mária Dorottya ausztriai főhercegné és württembergi hercegné a gránátos vitézeknek ajándékozta 1841.” Azután négy katona asztalt hozott a piacra s következett a szögverés, mellyben az egész sereg előtt először a prépost, azután a keresztanya s imgy mindenki az első rangutól kezdve az utolsó közlegényig részt vön. Ekkor a gránátos őrnagy igaz katonához illö beszédet tartá — s következett az új zászló alá esküvés.

Pozsony, oct. 6. Szüret folyta alatti napjaink hasonlítottak a juniusi napokhoz, estéden is csak kevésé hűsült meg a lég; nem esoda hát, hogy a villanyosság nagyobb mértékben terhelvén a levegőt tegnap délután több ízben égödörgést hallánk; az éjszaka azonban beborult s a megeredt eső ma is tart. Bort szállösgazdáink igen jót ígérnek magoknak s az idei termést az 1830. és 1834kivel szeretik hasonlítani. A sz. györgyvidéki aszúhort sokan már eleve külföldön látják. Adja isten hogy reményeinkben ne csalatkozzunk. — Az oskolai év folyó hó elejével megkezdödött s a tanuló ifjuság már nagyobb részint városunkban van. Az academiái tanító karból az érdemes aggastyán *Faber* professor ur a statistika oly hosszú évsoronáti tanítója kilépett, saját kérelmére nyugalmaztatván, ideiglenes helyettese a jog-philosophia tanítója *Ubelly* ur leend. (H—k.)

Makó, septemb. 28kén. Csanád vármegye politikai állásáról, mintha az még a magyar világban is, „terra incognita” volna, a hírlapokban igen ritkán olvasunk valamit; holott e megye honunk róna vidékeinek régi nevezetességire nézve egyike, s a hajdan benne helyezett *Morizena*, később *Csanád* várbán, a hon szabad fiaitól, lerázván az idegen igát, *Endre Árpád* véreből magyar királynak választott; Gellért csanádi püspök a lázadó Vatta által milly véget ért, bizonyítják honi történeteink. Igy hát él Csanád nemcsak a hon közepében, hanem él a történetek könyveiben is! A hírlapi hallgatás okát nem tudhatom; igaz ugyan, az ujoncz-állításról közölte-tett néhány sor a Pesti Hírlapban: u. m. hogy az alispán abbeli min-

den kihágást is. A magyart kötelezte a nyelvettesítést a ket előhozott húzás előtt a vetkezett az számmal bety „kazona, vag aljasoktól s hon védelme előtti becsüle fogott levent helyettesített frt. vetettek k buzájok köbl átadandók, s nélkül kötele is kényszerit haza sorshúz itt a kötelez az iliető szo ta, a kertész azért az első tette, egy má morgása szak volna. — Leg ben más meg senkit sem ü holott a kölc igazság; öss nyos törvény a corteskedé indítványoz, ja el egy gy el sokan a kö ván barátjáv honnak, hol ujtoknál az jük, hogy a nézni leheté folytatva tart felsőbb hely ekkor elhozó áldotta M. J. fizetési törvé érkezteig tov dég volt a sz mivel e hó 7 de a jó katon tele vagy lett élénk ség akaratjá elnöki szava lan időre ell többség ak helyetteseikü látoztatása, ségnek adaté ki a főadószo főügyész ur a visszaélés tetett ki. Ugy ban tartatni dítványoztat fogadtatott. (ütés **) kö börtönözve a nagyobb gon ezen is segít csukottért a **). Ez n tott. Különös tette; mind k a haszonbér húsát a járás hogy a júhu

*) Igen ám nem rég
**) Mi azt s a büzös
***) Minden szintugy

den kihágást megakadályoztatott; így hát voltak kihágások. Igen is. A magyar törvényhozó testület sorshúzás utján az adozónépet kötelezte a nemes hon védelmére!! — Csanád vármegye még is a helyettesítést megengedte, miből hibák történtek, s közölök némelyeket előhozni kötelességnek tartom. A fogadott önkéntesek a sorshúzás előtt avattattak be; azután megtörténvén a sorshúzás bekövetkezett az embervásár: mert a gyanus fiatalok, kik nálunk nagy számmal betyárkodnak, becsipettek; és 100 pengő frtért ezen jelszóval „kazona, vagy tömlőcz” besoroztattak. Igaz, hogy így megyénk az aljasoktól némiképen tisztult; de megengedjétek honfitársaim! a hon védelme gyáva vagyontalan kezekben a magyar nemzet külföld előtti becsületével s vitézségével kockáztatva van. Kikre illy befogott leventá nem jutott, vagyonuk nagyobb részét elvesztegetve helyettesítettek. Sajtyny helysége előjárói minden fertály föld után 2 p. frt. vetettek ki; pénzhiány miatt a helybeli haszonbérlelőhöz folyamodtak, buzájok köblét 3 váltó ftért aratáskor kötelezvényök erejénél fogva átadandók, sokan a magot sem kapták vissza; tökéletes tönkrejutás nélkül kötelezvényöknök eleget nem tehetnek, ítéletem szerint nem is kényszeríthetnek a pénz-visszafejtésen kívül másra; mert a haza sorshúzást és nem az adózó népnek kicsikarását parancsolta; itt a kötelezvény a kötelezőknek törvényt nem szabhat. Kevermesen az illető szolgabíró a sorshúzást valamely nap 9 órájára parancsolta, a kertészek óráit nem ismernek annak hiánya miatt, s elkéstek, azért az első érkező éltés öszvegynöt felpofozta és hegedűbe tette, egy másikra jó sort veretett, a folytatást a dohánytermesztők morgása szakasztá félbe; az összeharangozás a megjelenést tudathatta volna. — Legyen erről elég; térjünk a vegyesházasságokra. Csanád ebben más megyékkel egy értelemben van; hála istennek, itt még eddig senkit sem ütögettek meg, csak a személyeskedés van napirenden; — holott a kölcsönös ellenvetések közelítik a véleményeket, feltűnik az igazság; ösztölik a nemzet nagyratörékvő terveit, melyekből czélirányos törvény előálltával nemzetünk java, boldogsága mozdítatik elő; a corteskedés önkényt szűl; s ha bár jól, de nem a mi emberünk indítványoz, csak azért is gátoljuk? Uraim ez makacsság! ezért rontja el egy gyűlés a másiknak pártszülte határozatit; ezért vonulnak elsokan a közügy elől, ezért gúnyolja egy honfi a másikat, nem tudván barátjával-e vagy ellenével beszél egyazon honban. Jaj azon honnak, hol nem az ügy hanem a személy forog szönyegen. Mohón újítoknál az elavult törvény mind rossz! *) holott annak köszönhetjük, hogy a megyék teremiben szólhatunk. Illyeseket hideg vérrrel nézni lehetetlen s kívántam hazámat a f. évi sept. 6-kán Makón folytatva tartott közgyűlésünkben előjött esetekről tudósítani. Több felsőbb helyről érkezett parancsok felolvastatása után a postáról ekkor elhozott királyi parancs Oe. P. vegyes házasságát meg nem áldotta M. J. makai lelkész ur büntetésére kimondott 600 pengő frt. fizetési törvényszéki ítélet megsemmisítését, és felsőbb rendeletek érkezéteig további lépések tilalmát foglalta magában. Ez váratlan vendég volt a szónoki szerepet kiosztani szokott cortesre, annál inkább mivel e hó 7-ke reggeli 8 órájára volt kitűzve az ítélet végrehajtása; de a jó katona, hol szükséges, használja eseleit; a kir. parancs fölvétele vagy folyó gyűlés valamely más napjára halasztása felett élénk vitatkozás támadt; az elnök felszólított a többség akaratjának kimondására az egyenlő számúságot túlhatározó elnöki szavazatával is, ki erre vállat vonogatta; — míg a bizonytalan időre elhalasztók s ez uttal indítványozók száma nőgatók által többség akaratjává vált. S. S. táblabíró indítványa: a főispánok és helyetteseiknek némely hivatalokra kinevezési hatalmukbani korlátoztatása, országgyűlési tárgy lévén, az utasítást készítő küldöttségnek adatott ki. — Ez indítványt szerettem volna hallani mástól, ki a főadószedői hivatalért cortesekkel nem folyamodott. — B. J. főügyész ur indítványa: a községek gazdálkodásának rendbeszedése a visszaélések tekintetéből, elfogadtatott, s erre küldöttség neveztetett ki. Ugyanaznap a mult gyűlések alatt eltörölt s minden hónapban tartatni szokott kisgyűlések s törvényszékek helyreállítása indítványoztatott Sz. D. ügyész ur által, igen igazságosan; de el nem fogadtatott. Szörnyűség! csekély vétékért, mit legfeljebb 25 pálczaütés **) követhet s a járásbeliek elvégezhetnének, 3 hónapig bebörtönözve a bűnös miért lakoljon, de legfőképp miért válják belőle nagyobb gonosztévő, hiszen csak a külön elcsukás javít? — azonban ezen is segíthetni: mert van Makón néhány nemes ember, kik a becsukottá addig könyörögnek, míg kezesesség mellett kibocsájtatik ***). Ez nap a marhahús fontja 8, a juhé 4 váltó krra határozott. Különösen említést érdemel e tekintetben F.F. és K. nemesek tette; mind kettő haszonbérlettel nélkül juhhus-vágási jogot követelt a haszonbérletől, ennek valósitása tekintetéből valóban kimérendő húsát a járásbeliekhez s első alispánhoz hordta mutatni, sőt F.F. hogy a juhhus rossz minőségét bebizonyítsa, egy nyers húst nevevő

*) Igen ám uraim, az az „avas corpus Juris” — mint Hírlap collegánk nem régiben mondá — mire is volna jó! Szerk.

**) Mi azt szeretnők, ha a 25 teljesen kimaradván büntetőjogi gyakorlatunkból a bűnös időközben is másként fényítették. Szerk.

***) Minden tiszteletünk mellett az emberiség iránt e határtalan jószívűséget szintugy roszafljuk, mint a büntetés elhalasztását. Szerk.

szelindeket is hitt bizonyosságul, kinek elibe vetvén a nyers juhhus, ez rá sem nézett. Ezen s más indítványok fölvétele s vitatása alatt a vegyes házasságok megáldatását sürgető fél tanácsot tartott s látván többségüket délután 2 órakor a kir. parancsot felvették, s az állandó vegyes házassági törvényszéknek kiadattak, melynek elnöke B. A. másnap a reggeli végrehajtási 8 órára törvényszéket hitt öszve és a járásbeliek tanácsosbna vélték a törvényszékben megjeleneni, mint sem az executiora menni, mi által a végrehajtás elmulasztása terhe alól is feloldoztattak; s a királyi parancs vajjon elfogadható-e? Forum contradictoriumnak adatott fel. O tempora!! — (Folytatása jövő számunkban).

Hevesi türelem. Nem kis megilletődéssel és fájdalommal olvastam a „Jelenkor” 74dik számában azon dózsai vadsággal határos kegyetlenségről, mellyel a kékesiek Budai Lajos veresegyházi reform. lelkészszel bántak, kit békés tőzsomszédaik az égtől lelki javok eszközlőjeül nyertek. Édes lelkész ur, solatium est miseris socios habuisse dolorum! Illy ocsmány galád cselekvény nem első s nem pártatlan; az csak folytatása egy hevesi hasonlónak; illy tragoedián már jóval előbb keresztül esett Kracsanovics Péter, a sz. ferencziek egri zárdájában létező frater, kit alamizna-kérégetés végett előjárója Heves mezővárosába küldött. Ó f. évi aprilis elején az imént nevezett mezővárosbul már visszafelé mene, midőn Császár Lajos katolikus, Nyirő Sándor és Nyirő Károly protestans helybeli tekintetes közbirtokos urak vele találkoztak, s a jól ismert jövevényt „eszméjök szerint: a föld terhét” nem épen kedvezőleg more patrio teremtés könyvéből idvezlék; azután csak hamar kezében az alamizsnát, a hazának reánk szánt áldozatát, összetörték; ugyan ekkor eszökbé jutván, hogy már több barát választatott romai papává, felkiáltának: „ne hogy e barát papává legyen s a vegyesházasságot tovább is akadályoztassa, üssük agyon!” A szegény könyörög, rimánykodik s mondja, hogy ő csak frater s így papává nem lehet; — de hasztalan!; botokkal s csákánynyal földre verték, nyilvános utcáról a véreben fetregőt ruhájánál fogva Nyirő Károly kúriájára, hol jelenleg egy izraelita bérlő boltos lakik, hurczták. Iszonyú vad tett, mellynek szemléletére a ház lakosi szerte szaladtak; a több mint betyár nemesek még nagyobb bátorságra vetemedtek, s a már alig pihegő nyomorú zárdást az udvaron levő ákácza alá czipelték; — deliberatum „itt a kötél, a kordája, ha nem bírja van borjúkötél, akaszszuk fel!” *). Kezdődött már a staturium s bizonyosan végre is hajtatik, ha t. Barkasy József t. bíró ur, kinek az összeesődült pór által e dolog tudtára esett, szolgáját magához véve fegyveresen a czimborákat meg nem támadja s körmeik közül a félholtat ki nem ragadja. Barkasy ur a tetőtől-talpig elkinzott jámbor frater a helybeli plebaniára kísérté, követték nem sokára kinzójji is, és borzasztó káromlások, fenyegetések közt s felgyújtás ijesztgetésivel követelték a báró és plebánus urtól az elrejtett áldozat kiadatását; azonban ez biztosabb helyen volt, mintsem többé czéljokat érhetnék. —

E hajborzasztó hevesi kegyetlenség még sötétebb színt ölt és ocsmányabb bélyeget nyer, meggondolván, hogy az nem a részegségnek, melly néha illyesmit nemzeni szokott, hanem egyedül a papság iránti gyűlölségnek, melly jelenleg hazánkban mindinkább terjedez, átkos szüleménye. Ime tisztelt lelkész ur, illyen a mi korunknak per saltum fattyu-fölvilágosodása; illyen itt ott hazánkban a miveltetés s előhaladással dicsekvő szeretetlenség; illyen a magokat okosbagnak tartó, másoknál többet érteni s tudni akaró, de istennel s hittel mitem gondoló némely hazafiak törekvése! Ellenséges kézzel hinté el már jóval előbb a viszátkodás lelke azon kártékony magvat, melly korunkban illy szép gyümölcsöt terem; elhinté akkor, midőn a féketlen tulság és dagályos ellenszegülés lábra kapván, idegen körbe kezdé avatkozni. — Értésítve volt ugyan ezen eseményről, tüstint történte után, N. N. újság szerkesztő ur, de ő tudja csak, miért mind eddig nem közöltetett; mivel pedig megyénkben is, mint tudva van, papság elleni ingerültség uralkodik, elmulasztók közöltetését sürgetni, a szelidség békét ohajtatván velünk. Most azonban, miután látjuk, hogy mások erre keveset adnak, sőt némelykor csekélyebb fontosságú eseteket is, kivált ha ezek nem katolikus és papokat érdekelnek, a nagy hazában kitrombitálnak, a tisztelt szerkesztő ur pártatlan jellemére bizatik e szomorú és botrányos történetnek annál hamarábbi közrebocsátása, minél távolabb esett idejétől annak ismételt bejelentése.

G. E.

Korpona, october 5-ken. Midőn városunk nemrég-multjának sötét képei előttem feltűnnek, s azokhoz képest jelen helyzetünkre tekintek, — őszintén és minden habozás nélkül — azon felekezethez csatlakozom, melly minden megsérült testületnek azt, mi övé, megadva, megroncsolt belsejében a rögzött bajokat gyógyítgatni, a buján elterjedt visszaéléseket eltörlesztetni, a felnőtt előítéleteket,

*) Azt hittük, illyesmi csak Indianában a Mississippí partjain történhetik; azonban, fájdalom, ha e tettek itt felhozottkörülményei csakugyan valók, mint t. levelezők becsületességire építve hiszszük, akkor látjuk, miszerint a Tisza körül is itt az ideje, hogy a földszabadsága helyett, előbb a személyek bátorságáról gondoskodjunk — s a földesuraktól már ritkán nyomottakat, a megyei és nemesi önkény alól felszabadítsák, Szerk.

balhiedelmeket kiirtani hajlandó s így a szelidebb kor kívánataihoz képest komolyan, de mérsékelten lépteit irányozza. Nem titkolhatjuk, hogy Korpona város szívébe mélyebben hatott már a fekély, mintsem azt egy metszéssel, egy dörgő felriasztással, kivájni s orvosolni lehetne. Taraczkok durrogásai gyanánt ropogott fel a Pesti Hírlap két cikkben fejünk fölött; s mi azt gondolók, hogy hatalmas szózata a közre tett hanyagság sorvasztó métyét rögtön kiirtja, holott az a fejleni kezdő nyíltszívűséget s társas életet csak még inkább megzavarta. — E város állásának több rossz oldalait mélyen érzi bensőnk, s számtalan viszontagsági után vérző sebeinek gyógyítását, a „Világ” fölvevett irányja szerint, csekély közremunkálásunkkal elő fogjuk segíni; — jó oldalait pedig mystificálni nem czélunk. Társalgási életünk, bár ármányszötte egyes viaskodókra talál is, hatalmas diadalt kezd vinni. — Legyen egyetértés, kölcsönös bizalom közöttünk, távoztassék el a gyűlölség, egymásti üldözés, bizalmatlanság: s haladásunk fő akadályai megszűntek. Milly érzetemen kijelentésire nem nyújtának alkalmata a folyó hó 3 s 4ik napjain tartott s ősi szokásból fenmaradt tisztválasztási örömnapiok: mert ezek is e szempontból az illedelem szárnyai alatt védelmemre találak; de magános bonczolgásunk helyett, a mai erkölcsi, politikai és literaturai közműveltség szövetségének itt-ott gyakoribb gyűjtogatását értem. — Mi azon tisztújítási örömnapiokat illeti — mellyeknek tetemes költségeit azon pénztár fedezi, melly az újonnan választott polgárok s tisztviselők által fizetni szokott díjakból alakult, — nyíltan megvalljuk, hogy valamint szelid vigalmak hű pártolói, úgy illy czélszerűtlen mulatságnak, kivált mostani alakjában, roszalói vagyunk. — Két nap alatt lakomázás és ngálás kedveért 500 forintot füstnek ereszteti, mellyből ezer hiánnyal küzdő városunk közjava mozdíthatatnék elő, valóban égbekiáltó vétek. — Jelenleg már 30 ezer frtnyi s ma/hónap még egyszer annyira terjedő adósság nyomaszta lakosink vállait. — Népszószólónk ezen öszvegből halotti szekeret indítványozza vásároltatni, — de szava pártolásra nem talált!

L. R.

Az erdélyi kormányzékhez ő cs. kir. felségének Schönbrunban sept. 26ról 4313 szám alatt költ következő tartalmu legkegyelmesebb k. leirata érkezett latin nyelven, mellyet itt sietünk magyarul közölni:

„Első Ferdinand stb. Atyai szívünk saját kegyelmességét követve a rendes ügyészünktől, mint ugyanazon Nagyfejedelemségen jogaink igazgatójától báró Kemény Pál, ifj. gróf Bethlen János, Incze György, Ercsei János, Csejdi János, Barabás Mihál, Koronka Márton, Jakab István, Nagy János, Orbán Márton, Simon Sándor, Kutasi József, Kakasi István, Incze János, Péterfi Dániel, Jánosi István, Nagy Antal, Kovács Péter, és báró Wesselényi Miklós ellen, királyi ítéletablánk előtt támasztott nyilvános vádpereket királyi Kegyelmességünk teljéből megszüntetjük s elengedjük. Miről titeket királyi kormányzékünket ezennel kegyelmesen értesítvén maradunk cs. királyi kegyelmünk és hajlandóságunkkal stb. — Költ Schönbrun palotánkban sept. 27. 1844. (E.H.)

Ausztria.

Triest, oct 2kán. Kikötőnkben sept. 2kén nevezetes természeti tűnemény volt látható; t. i. egy vízforgatag (Wasserhose). Déléltől 10 óra tájban Bartolomeo felől mutatkozék az, a hajósok nem kis retteggetésére. Dörgéshez hasonló morajjal ereszkedett le a felhőkből egy karcu vizoszlop, alatta a tengervize mintegy forni kezd, s kúp-formában emelkedék a vizoszlop felé, úgy hogy mindkettőnek egy tengelye lévén — vízzel teli tömlőt képezett. Hat perc múlva még egy másik ehez hasonló forgatag képződött. Morajos robajjal sietett el ez oszloppár leirhatlan sebességgel, a felhők menetét követve, alatta pedig a vízből vastag gőz párolgott. Nem sokára ketté szakadt a vizoszlop, felső része lassudan emelkedvén, alsója hasonlólag súlyedvén, míg széteszlék. Ekkor a gőz is elenyészett, melly mintegy 10 ölnyi átmérőjű kört foglalt el. Hihetőleg az e napon Drevald és Planina közi történt felhőszakadás is e vízforgatagnak továbbhatása volt.

Nagybritannia. Pest, october 12kén. — Saját helyzetünket nézve is érdekes tudnunk, milly nehezen küszködnek Angliában az újítási elvek és tervek a conservatióval; s hogy győzedelmök — legalább a gabnatörvények és vámszabályok tekintetében — az idén nemcsak bizonytalan, de sőt kétségbeesett: mert kétséget is alig szenved, hogy azok a parlament f. évi üléseiben vitakozás tárgyaiva többé nem lesznek; tanúsítja ezt egyfelől Peel urnak szilárd elhatározottsága, mellyet a 91 szavazattöbbség támogat; más részről azon hovatovább terjedő meggyőződés, hogy a gyárvarosokban elhatalmazott inség gyökeres orvoslasára, a fenálló gabnatörvények és vámszabályok, a volt whigcabinet által javasolt módosításai koránsem alkalmasok; s hogy a whigek egyedül végmegszorultságokban kapaszkodtak e tárgyban javaslatukhoz: erősen reménylven, hogy alsóházban csökkenő többségüket e rendszabály által ismét emelhetendik, s a statusköltésekben mutatkozó hiányt, melly körülbelül 50 millió font sterlingre tétetik, helyreüthetendik. — Azonban e rögtönzött eszköz nem sikerült nekik; a nép gondolkodó része érezte, hogy a baj nem épen a szabadabb gabna ki- s bevitelben gyökerezik, mert, — mint l. Stanley is lancasteri választóhoz tartott beszédeben megjegyze — a gyárvarosok, s jelesen Manchester, 1834. 1835 s 1836ban, a jelen gabnatörvények fenállása mellett is, munkában s munkásokban bővelkedtek; az utolsó parlament választásokkor tehát tetteleg mutatá meg

az angol nép, hogy a rögtönzött változtatásoknak nem barátja; s most, midőn Peel megfontolásra időt kér, a whigradicalok izgatásai nem szűlnek a kívánt sikert, mert a gabnatörvényelleniek gyűlései sem fölőtte gyakoriak, sem igen népesek; a közép osztály t. i., mellynek leginkább érdekében látszik lenni a szóban levő javítások eszközlése, akár mivel Peel-be bízik, akár mert nagy sikert a parlamenttől sem vár, hanyagul veszi a dolgot. Szóltam multkor levelemben (79dik szám) lord Graham felől; lord Stanley szinte azon helyzetben van, mert ő is a Grey-Melbourne whig-cabinet tagja volt, s most Peel-lel egyesült. Őt, mint főnebb érintett beszédeben kifejté, a whigektől elpártolásra az bír, hogy ezek reformi rendszerével, melly az uralkodó egyház főállásával ellenkezők, s melly jelesen az írlandi úzedkérdésben nyilatkozék, meg nem barátkozhatott; s roszalta egyszersmind azt is, hogy a whigek O'Connellal, ki őket előbb annyira korholta s többször olly dühösen megtámadta, nemcsak kibékültek, hanem azt újítási terveik kivitelében támaszul is fogadták és használták. Mind e mellett azonban l. Stanley a javítások barátjának vallja magát, csakhogy rögtönzött eszközök használatára egyáltalában nem hajlandó. — Ugy látszik csakugyan, hogy Angliában a reformeri láz kissé ha szűnni nem is, de minden esetre csökkenni kezd, s hogy a megfontolt javítások barátinak száma ott napról-napra növekedik. Bár ezen angol javítási szellem hozzánk is, hol még olly sok a teendő, elhatna, s midőn a szilárd, mozdulni-nem-akaró conservatívek száma — égnek hala! — annyira megfogyott, szaporodnék egyúttal azoké, kik a hely s körülmények által parancsolt újításokat alkotványunk alapján létesíteni, ollyformán volnának készek, hogy az egyházi s ősi institúciók megingadoztatása nélkül, a köz jóllét minél sikeresebben mozdíthatnék elő. Mi is ugy vagyunk meggyőződve, hogy sokban gyökeresen kell javítanunk: de épen ott, hol gyökeres orvoslas szükséges, a lehető legnagyobb figyelem s ovakodás mulhatatlanul kívántatik meg: mert különben könnyen megtörténhetik, hogy a rosz tagot kivágjuk ugyan a testből, de mellyet — v. asz- vagy fából — helyebe illesztünk, az a test rendszeres működését nem hogy elő nem mozdítja, sőt inkább hátráltatja; és ez mint nagy baj egyes emberi testben, úgy bizonyosan a legnagyobb egy status-testben!

Sept. 24én. A chartisták vezére Bronterre O'Brien is kibocsátott Lancasterben a tömlőczépből. A chartisták egy küldöttsége őt a kapunál fogadá, s csudalói üdvözlő ünnepélyt szándékoznak készíteni számára.

London, september 27. John Talbot, shrewsbury gróf, a legrégibb nemecsaládból Angliában, melly catholikus maradt, s az ország legnagyobb földbirtokosainak egyike, épen most bocsata közre egy röpiratot. „Az ügyek mostani állapotjáról” — mellyben azt nyilatkoztatja, hogy politikai véleménye szerint ugyan whig marad, de a mostani igazgatásnak becsületes próbaidőt „a fair trial” akar engedni. „Sokan — így szól többek közt — a nemes lord, — az állítólagos rendjői érdekeket ürügyül veszik a legszenvedélyesb politikai fondorkodásoknak. Mindenfelől hallik fölhívás a catholikusokhoz egyesülésre a „tory zsarnokság” ellen, „Irland s a catholícismus mérges halálos ellenségei” ellen, „az ír nép közti fehér rabszolgáság pártolói s apolói” ellen, fenyegetett s elnyomatott vallásunk védelmére, sat. Részemről, hajlandó vagyok bevárni, nem fogja-e az új kormány az ország ügyeit épen olly jól a vallás valódi érdekeiben kormányozni, mint az előbbi. Minden esetre semmit sem nyerhet a vallás dolga anarchia és forradalom által.” O'Connell-t illetőleg, kinek nagy érdemeit előbbi években Shrewsbury lord elismeri, így ír ő: „Keveset használ békét papolni, mialatt harcra ingerlünk; türelemre inteni, mialatt haragra s keseresedés sarkanyúznak; törvények iránti engedelmséget ajánlani, mialatt ezen törvényekre átkot s megvetetést szerzünk. Jóra vezethet-e az, ha őn (O'Connell) a népet bámi szeretetteljesen inti erőszakos kiűrés ellen, de egyszersmind felszólítja, hogy számszerinti erejétől várjon orvoslast azon sérelmekre, mellyeket őn a legfeketébb s gyűlöletesb színekkel fest? Fogja e azon hűtő gyógyszer, melly e nyilatkozásban van: „soha politikai javítás nem ért egy csepp vért is.” fogja-e lecsillapítani a gyűlölség lázhevét, mellyet őn előhoz ama szüntelen felkiáltással: „Örökös rabszolgák ti, nem tudjátok e: hogy, ki szabad akar lenni, magának kell végrehajtania a csapást?” Vagy mire való mindezen tűzanyagnak pazérlása, ha nincs czélban, tüzet gyújtani? Gonosz szavak nem jó vezérek szép tettek. S milly ítélet tolja magát elénkbe illy ellenmondásoknál? Vagy az, hogy O'Connell úr többre czéloz, mint mond, vagy hogy minden csak nyegleség (charlatanerie)! — Ezért a M. Post kitünőleg dicséri Shrewsbury gróft, melly őt meghíja a toryk részerei elhatározott átjövetre, hol ő nyílt karokkal fog fogadtatni.

London, sept. 28. A kormány financerve a september 27iki ülésben az alsóháztól szózatolás nélkül jóvá hagyatott.

London, sept. 29. A felsőház ülésében Brougham lord a börtönfenyítéket hozá szóba, azt indítványozandó, hogy a közelebbi parlamentnek utasítás adatnék igazgatási ág azon javításaira nézve, mellyek a négy börtönügyelő behozatala óta beadott hatodik tudósítás következtében tettek. A lord azon észrevételt tevő, hogy az őt első tudósítás nyilvánítása nem volt némi jótékony hatás nélkül, s reményli szinte azon eredményt a hatodik közzé tételétől — A ns. lord több visszasságot megemlítvén, többek közt sajnálatát fejezé ki a korbácsbüntetés gyakori használata felett; nem akarná ugyan egyenesen száműzetni; de mégis csak kivételkép hiszi alkalmazandónak. Egykor bizonyos ember a gondviselő vádtétele következtében tizenkét tuczet (!!) csapásra ítéltetett. — Ezt mindenesetre sokalja, de ha már illy büntetés határozatit, a többi fogoly jelenlétében kellene történnie, és soha sem bekebirői ítélet nélkül, a mi mindenképen szabályszerűnek látszik, mig kisebb büntetések itélése, például, háromnapi bezáratás, szük élelem mellett, többnyire a gondviselőre bízik. Az indítvány nem talált ellenzésre, s jelesen Wellington herczeg tetszését is megnyeré.

Ma, mint Mihály napján, történt, szokásos szertartások közt, a lord-mayor választása a jövő évre. Ezuttal igen gyorsan és zajtalanul ment véghez. John Pirie Esq. alderman és gypszöntő (alderman and plasterer) választatott meg lordmayornak.

Ejszakamerikai egyesült statusok. New-yorki, sept. 24ikaig terjedő tudósítások semmi fontost sem közlenek. Azon esetre,

ha az elnök, az amerikai tustól megjav. A földbirtokl etiojára várt. ró, szinte elfi

A Jone retes vetőj kezett a cong és Dél közül lett követte a statusi Courie elnökkel, mint s nem volt inl től valószínűl husz évvel ru Everett Ed aba. — Kinev szegült ellen mondva, a ra zott az egész rint a Dél me heden, ha az együgyü s ne szerencsésne rint az Unión ne vesztin, e nagy békes nak, melly az

Franc nisset ügyéb födözések ny Nyilvános m leyk a végböl ráltságot és i a kanczellár a biztosság B

Paris, s kezteben, mirt vele (Queniss lett, miszerin rettenetes ese

Paris, o Daudrieux nevezetü, 30 börtönbe zára ban állónak opinion su Forbin des

Poros a kölni érsek költ kölni ma módosítanun litése közel u hanem létesüv visszatértü is küldötte.

Berlin. nen, mind a vizsályok kö mellyek a kie ban föllállit hatna. Mere látszassanak azon határoz leg csak hie seiben könyv hemi egyszer tesőkben. — sokára be fo 25kéről költ varnál küldö volt — eljár

Ném szerint a né hezi járulás

Győr i előmozdítój vagy igen k képes a gy ra talat Gy Fekete Gab ról biztositá lan eszköze lik. (a nem rendelésük helye nincs és igen rik szinházat bi véken a kö ténhetik az vetendő, ta látni, s az i

ha az elnök, mint hiszik, az új bank-bill ellen is vétő-ját mondaná, az amerikai kormány megváltoztatását valószínűnek tekinték. A szenátustól megjavított várerősítési bill a képviselők házában ellenzésre talált. A földbirtoki bill mind a két házában elfogadtatott, s csak az elnök szavazására várt. A jövedelembill, mely minden bevételi cikkre 20. centet ró, szinte elfogadtatott, s szeptember első napjaiban kelle életbe lépnie.

A Journal du Havre new-yorki hírei szerint továbbá az elnök ismeretes vétője következtében a visszavonásnak még más tárgya is keletkezett a congressusban. Ennek tengelye nem csekélyebb, mint az Észak és Dél közti régi vitály, mely Everett urnak a nagybritanniai udvarhoz lett követé neveztetése alkalmával újult meg: „Soha,—mond az egyesült statusú Courier,—soha sem bántak még megvetőbben egyesült statusú elnökkel, mint jelenleg Tyler ural. Még soha sem volt kétesebb az Unió léte, s nem volt inkább veszélyeztetve, mint most. Minden messzelátó emberből valószínűnek, sőt tán elkerülhetlennek hitt fölbomlása, hat nap alatti húsz évvel rugtattatek előbbre.“ Egy az éjszaki részben tisztelt ferfiú Everett Eduard ur ajánlatot az elnök által a tanácsnak követül Angliába. — Kineveztetésének a déli résznek whig és demokratáinak társulata szegült ellene, kik Everett uralól, mint az abszolutizmus (vagy jobban mondva, a rabszolga-fölszabadítás) pártolójától tartanak. Ebből származott az egész Éjszaki sajtójának elkésereése, s azon fenyegetés „miserint a Dél megalázásra fognak tanítani, s neki megmutatni, mennyire tehetlen, ha az Éjszak érzéseit s jogait lábbal tapodni bátorkodnék.“ Ezen együgyű s nem politikai hánytorgás felett a Dél mosolygni fog; s Éjszaki szerencsésnek tarthatja magát, ha csupán mosolyog; mert nézetünk szerint az Uniónak illy botorul felhútt szétbomlásával egyiknek többet kellene veszteni, mint a másiknak. Jól tudja ezt Henry Clay: s hírlik, hogy e nagy békeszerető már is fölkészült a viszálykodás ezen új láz-anyagának, mely az egész Uniót zendülésre látszik készíteni, lecsillapítására.

Franciaország. Páris, sept. 29én „A Messenger“ szerint Quénisset ügyében folytatott törvényszéki vizsgálat, némelly korábbi fölfedezések nyomán, már némi világot terjeszte a zendület sötétsége fölé. Nyilvános most, hogy e merények anarchiai társulatok munkái, melylyek a végből alakultak össze, hogy az országot felforgassák, s a királyságot és intézményeit egyszerre megrohanják. Naponként folytatattik a kanczellár és törvényszéki biztosság tagjai által megkezdett vallatás. A biztosság Barthe urat csatolá magához.

Páris, sept. 30kán. Beszélük, hogy Quénisset vallomásainak következtében, mint ennek büntársai, néhány nap előtt befogott három egyén, vele (Quénisset-tel)szembesítették; ő megmarad vádjas azon állítása mellett, miszerint ki volt csinalva; minő szerepet kelle mindegyiköknek e rettenetes eseményben vennie. Ők ellenben mindent tagadnak.

Páris, october 1jén. Brüsselből két francia hozott fogolyul, egyik Daudrieux nevű, 28 éves, cambrayi születésű; a másik Gigot Adolf nevezetű, 30 éves, mind kettő párisi lakos. Azonnal kihallgattattak, s titkos börtönbe zártattak. Mind a két befogatás az ismert merénylettel viszonyban állónak mondatik. — Nimesben nyomatott illy című irat: „Mon opinion sur le recensement Humann“, lefoglaltatott. Szerzője Forbin des Issarts.

Poroszország. Mult (30dik) számunkban közölt tudósításunkat a kölni érseket illetőleg, egy szinte az augsb. köz. újs. közlött sept. 28án költ kölni magán s azért nem teljes hitelességű levél szerint akként kell módosítanunk, hogy egyházi ügyekbeni szétágazások valahárai kiegyenlítése közel ugyan; de ez korán sem az ott emlelt alapon eszközöltek, hanem létesülend az által, hogy az érsek ezen tiszteről, s Kölnbe leendő visszatérteről határozottan lemondott, s az iránti nyilatkozatát Berlinbe el is küldötte.

Berlin, september 30kán. Míg az augsb. közöns. újságban mind innen, mind a Rajna vidékről, mind pedig Romából jövő szövegök a kölni viszályok közel kiegyenlítését hirdetik: nem hiányzanak tudósítások, melylyek a kiegyenlítés hátráltató új nehezésekről emlékeznek, vagy újabbban föllállított föltételekről szólnak, miket a statuskormány el nem fogadhatna. Merem állítani, hogy e nemű tudósítások, bár milly alaposnak látszassanak is, az ügyhelyzet tökéletes nemismerését árulják el, s hogy azon határozott iratok, vagy oklevelek, melylyekre hivatkoznak, hihetőleg csak hiteles eredetiek utánzásai. — Illynemű programmok követelésében könnyen meg lehet ismerni egy bizonyos párt ohajtásait, de észrevehem egyszermind, hogy e fontos ügyek súly-pontja nem fekszik létesítésökben. — Hogy a kölni ügyek ohajtott kiegyenlítése csakugyan nem sokára be fog következni, abból is alaposan gyanítható, hogy egy sept. 25keről költ romai levélben gróf Brühl rendk. porosz követ, a romai udvarnál küldetése tárgyában — mely közvetlenül a kölni ügyek elintézése volt — eljárván, Romát elhagyá.

Németalföld. Haga, september 24kén. Luxemburgi tudósítás szerint a németalföldi cabinetben két párt létezik, egyik a vámelegesület-hezi járulás mellett, másik ellene; azonban a kereskedők általában

most nagyon elégtelenek. Mikép tekintheti az udvar szívesen a népességnek franciaország-hozói hajlását, egészen megfoghatatlan. Ellenben közönségesen azt hiszik, hogy Franciaország törekvései Hollandiával megbarátkozni, határozott politikai alappal bírnak. Azt is gondolják, hogy Franciaország befolyást gyakorolt a vámelegesülethezi csatlakozás tekintetében, s a véleményét sokan csak azért is alaposnak hiszik, mivel az itteni udvarnál Belgium barátai jelennek meg.

Németország. Stuttgart. Ó fels. a király m. september 25én költ parancsánál fogva, mind azon politikai vétéseknek s büntársáknak, kik trónralépte óta politikai bűneik miatt bepereltettek, vagy nyomozás alatt volnának, vagy azon idő óta hasonló bűneikért jövendőre vádoltnának, teljes amnistiát hirdettetett. —

Nápolyország és Szicília. A Gazetta di Napoli körlményesen tudósít ama zavargásokról, melylyek sept. Sikan Aquilában (az Abruzzokban) történtek, s melylyek alkalmával a tartománykormányzó Tanfani meggyilkoltatott. E tudósítás következtében egy csoport elégtelen, henye kézműves, a fegyveres erő távollétét használva, megzavará a közönséget, hogy a békes polgárok általános rémülése alatt vétés rablási céljának áldozhassék. Hogy pedig ezt elérhessék, Tanfani ezredet, kire e város és tartomány kormánya bizva vala, egy köztisztelőben álló ferfiut, épen midőn sétautjából haza szándékozik, megtámadták, és kísérő rendőrével együtt leverték. E gonosz tett hírére számos jó gondolkozású hazapolgár előtért s az őrhelyeken s börtönök körül hátramaradt katonasághoz csatlakozván, a csendzavarokat elfogni és szétűzni akarák, azonban ellenállásra találtak; a körüljáró éjörök puska lövéssel fogadtattak és egyik kir. biztos agyonlövetett. A lázadók közül — mint mondatik — négy maradt halva a csatapiaczon; a többi szaladással menekült. Másnap, midőn a városban nem látának maradhatásukra nézve bátorságot, fenyegetések közt hagyván el a várost, környékébe vonulának, hol a városban maradt pajtásaiktól vártak segítséget. A nép nagy aggodalomban volt, mert minden pillanatban még nagyobb veszély vala gyanítható; azonban egy vadász-század megjelente, mely a pescarai adriai tengermellett fekvő városból érkezék segítségül, a kedélyeket ismét megnyugtató, s most már a rend teljesen helyreállt. A lázadók üldözésbe vétettek, hogy a törvények szigorúsága alá vettessenek. Alig vala pedig ő felsége a rendőri miniszterium által ez eseményekről tudósítva, tüstint Casella osztály-vezért küldé el a tartomány parancsnokságának ideigleni átvételére. Telegraphi tudósítások szerint a nyugalom még nincs helyre állítva, s római tudósítások e zavargásokat lázadási szándéknak s céloknak tulajdonítják.

Törökország. A török határszélekről, september 23kán. Zárai tudósítások szerint a Herzegovina és Montenegro közli békétanácskozások, melylyek már néhányszor közel és szerencsés végzéssel biztatának, újlag dugába dőltek, s főleg a montenegroiak mértéktelen követeléseik miatt, kik több török határhelyeknek Montenegroi bekebelezését kívánták. Ez oknál fogva, a törökök földre történni szokott rabló-beütések ismét megkezdettek, és változó szerencsével folytatának; mind Mostar, Herzegovina helytartójának székhelye, mind pedig Cetinje, a montenegroi vladika fővárosa folyvást levágtott és köznézetre kített emberfejekkel díszesítettek. Délkeleti határon is folytatják a montenegroiak ellenségeskedéseiket: jelesen Spusch és Podgoritza ellen. A törökök e két erőssége is minden órában megrohanással fenyegettek, s részükrol a legszigorúbb vigyázat kívántatik, mely eddig amazok minden erőködeséit meghűsítá. — Serbiából írják, hogy ott az orosz befolyás ismét növekszik, s hogy Oroszország Mihály hercegnek tetemes mennyiségű (hírlik, hogy 30,000 darab) lőfegyvert ajánlott azon esetre, ha rajok jogainak védelmére szükség leend. Csak azt nem foghatjuk meg, mely oldalról fenyegetteik e jogok, s ki ellen kelljen tehát ez ajánlatot használni? — Konstantinápolyi tudósításokban folyvást panaszkok foglaltatnak a török köznép elbizottsága és növekedő vad durvasága ellen, mely rövid idő óta ismét erősebben nyilvánodik. — Ennek bizonyításul szolgálhat Constantino ausztriai kereskedő hajónak megtámadása, mely Topchananál horgonyozott. — Okul csupán egy török negede szolgált, ki minden ok nélkül erőszakolni akará a hajórai beléphetést, miből szövíta támadt, mely hamarjában számos török köznépet, és fájdalom! sok török katonát is összecsdöditte, s azon komoly következtést voná maga után, hogy e böszült tömeg a hajót erőszakkal elfoglala, s néhány hajóslegényvel a legdurvábban bánt, s ezek közül többen csak az által menekülhettek, hogy vízbe ugorva uszással törekvének más hajót elérni, vagy az árboczokra másztak. Dicséretesen említtetik a cs. kir. követ erőteljes közbenjárása, kinek sikerült a Portától legelőkeltesb elégtélt s a megsérülteknek kárpótlást eszközölni, s ez által ama következtéseket elhárítani, melylyek kevésbé célszerű eselekvés által, könnyen aggasztóbbakká válhattak volna, mint azok, melylyek a még fris emlékeztében levő Churchill-féle perből támadtak.

ÖR.

Győri színház. A nemzetiségnek és magyarodásnak hatalmas előmozdítója (?) a magyar színház (kivált olyanoknál, kik vagy mitem, vagy igen keveset értenek magyarul, holott a törzsökös magyar is alig képes a gyakran magoknak beszélő színészeket érteni) heves pártolókra talált Győrött, kiknek eszközlése által egy magyar színész társaság, Fekete Gabor igazgatása alatt hónapokint 500 pengő forint jövedelemről biztosítottat. S ez hagyán. Ha a színház nem olly kitünő és csatlalán eszköze is a magyarodásnak, mint azt némelly tüzes pártolói vélik, (a nemzetisédesről szó sem lehet, midőn a színházak mostani elrendelésöknel ott akármiféle nemzeti szellemnek, tehát a magyarnak is, helye nincs, vegyest adatván a német, francia, angol, spanyol sat. és igen ritkán magyar szellemű darabok) még is az igekezet: magyar színházat biztosítani, nem kárhozatos; mert ez által az unalmas úszó estvéken a közönségnek alkalom nyújtatik kellemes időöltésre; megtörténhetik az is, hogy több német-ajkú, kiknek száma Győrött nem megvetendő, talán kíváncsiságból az olly hangosan magasztalt színészeket látni, s az itt tanyázni, vagy vendégül fellepni szokott német színészek-

kel összehasonlítani, magyar szindarabba megyen; de hogy szólhasson a dologról, előbb a magyar nyelvet megizleli, s így annak szép tulajdonával megismerkedvén, okot lelhet a honi nyelv megtanulására. Mi világos nyereség a magyarosodásra nézve, s idővel kétségtelenül bekövetkezendő, ha némelly túlbuzgók univtersalis magyarosításukkal a német-ajkú lakosokat el nem idegenítik, sőt némi ellenkezésre is nem ingerlik. Kár ez uraknak megfélejkeznii arról, hogy a természetben nincs ugrás, és hogy minél esőndesebben, annál szilárdabban haladunk. A gomba hirtelen nő, de hirtelen el is vesz; a cserfa ellenben lassú növésevel tartós tenyészetre tesz szert. Nagy dolgokat, millyen a nemzetisedés is, rögtönözni nem lehet. S aztán gondolnak meg ez urak, milly fáradságba került nekik a magyar nyelv tanulása, vagy ha anyanyelvök az, mi nehez megtanulni e nyelvet olyannak, ki azt, tulajdon hibája nélkül, nem érti. E dologban is bizonyosan tovább vinne az okos kimelet, mint a vakbuzgóságtól hevített magyarság. Valóban nevelhetni, vagy szánakozhatni azokon, kik azzal vélnék a magyar nyelv ügyében eljárni, hogy erősen felteszik magokban (sőt mint mondják, egyik ünnepiesen

meg is esküdött) német szindarabba nem menni. Itt eszembe jő e közmondás: ember teszi a fogadást, eb a ki megtartja.

De mindez csak könnyebb oldala a magyar színház ügyének. Komolyabb és közfigyelmet érdemlő az, hogy a tanuló ifjúság a színházba járásra buzdították. Magyar nyelv tanulásáért? nem hiszem, mert annak legnagyobb része magyarul tud, s a színház igen silány eszköz nyelvet tanítani. E buzdításnak oka aligha nem az, hogy némelyeknek pénzbeli érdekek kívánja a színházlátogatóknak minél nagyobb számát; s valóban ha a mult iskolai évben az ifjúságtól fizetett bemeneti díj a pénztárból kivennők, szép üreg v. hézag támadna. A színházlátogatásnál még rosszabb az, hogy a vendég színészek kiültetésére szükséges költségek fejében a tanuló ifjak közt pénz szedetik, s így megfosztatnak szülei által bizonyos szükségesekre adott egy pár forintjoktól, vagy pénzüket nem levén, annak tilos szerzésire (elzáróztatás által) ingereltek; hogy a színészeket és színésznőket fátylavilággal haza kísérik s az utcákon későn este, midőn a másnapi munkára erősödniök kellene, szónokoskodnak. Istenem, istenem, mire viszen a túlbuzgalom! Ha már némelylye! olly elfogultak, hogy legfőbb hazafiságnak a magyar színház parolát tartják, s attól varnak a hazában minden előmenetelt és boldogságot, am teljék kedvök, nem bánom, (számon mégis a kedves nőket, kik aligha irigylendő érzésektől ringattanak, míg más feleik a szép színésznők körül hősködnék) de hazám nemője nevében kérem őket, hagyják békével a tanuló ifjúságot, mellynek rendeltetése: igaz műveltségre, mi az ismeretek sokaságában és jóra hajlandó szívben áll, igyekezni. Hogyan haladjon pedig a tudományokban, ha elméje színházi képekkel megzavartatik és komoly gondolkodásra képtelenné tetetik? Hogyan legyen hajlandó a jóra, ha törvényszegésre, a törvények végrehajtói ellen gyűlölésre vezettetik, s így előjáróit, tanítóit nem jöltevéjének, hanem ellenségének nézni szokik? minek természetes következtése, hogy azoktól az illő tiszteletet, engedelmisséget megtagadja. Ez is egy oka a sok közt annak, hogy a törvény tisztelete, és a felsőség iránti kegyelet (pietas) napról napra enyészik. (Quo semel imbuta recens servabit odorem testa diu). Ha baráti akarunk lenni az ifjúságnak, legyünk igaz s nem albaráti, s mint olyanok tanácsoljuk nekik a törvények iránti engedelmisséget, a tudományok tanulásában szorgalmat; ekkép bizonyosan tartós halálokra és barátságokra tehetünk szert, midőn most nehezteléseket, nem akarom mondani átkukat, várhatjuk azért, hogy mi öregbnek, tapasztaltabbak levén — őket hű utakra vezettük, a komolyságot velők megutáltatuk s alkalmatlanokká tettük a drága haza hasznos szolgáltatására. Ifjak, ti haza édes reményei! meg ne felejtkeztek dicső rendeltetésekről: a haza s emberiség jöltevéi lenni; keriljétek a törvényszegést, meggyőződve, hogy csak ott lehet béke, boldogság, hol szent a törvény, és ez, nem az önkény szolgál szabályul mindenki tetteinek; hogy ki idővel jól parancsolni ohaít, annak ifjúságában engedelmeskedni kell tanulnia; adjátok meg mindenkinek az illő tiszteletet nem félelemből, hanem tökéletes az iránti meggyőződésből, hogy az illő tiszteletnek megtagadása első lépés a fejtelenségre, s a minden szentet, minden jogot feloldó zavarra. — Vajha szavam ne hangzanék el sikertelenül! Vajha az iskolai igazgatóság ismeretes pontosságá szerint megtenné szigorúan mind azt, mi az iskolai törvényeknek szoros megtartására szükséges!

Könyvismertetés. (*Cuique suum!*) (A Kisfaludy-társaság évkönyve 2. kötet. — Budán, 1841. n. Sdr. szép vel. kem. kötés. 3 ft c. p.) Egy literatúránkban kedves tüneményt mutatunk be tiszt. olvasóinknak, mellyet — ha jól értesítették — Dr. Schedel Fer. fáradságának köszönhetünk, ki a kiadás körüli intézkedést magára vállalva, azt ismeretes pontosságával és izlésével vezette, s elég gyorsan — kevésbé kényelemmel t. i. mint elhunyt koszorús íróink egyike munkáival történik — be is végezte. — Kisfaludy Károly emlékének szép áldozat az a haza oltárán; igen, honfitársaim, a haza oltárán; mert az anyagi eszközökre nézve szűkkörü, de szellemre dús társaság, midőn a korán elhunytak ill. emlékeit emel, csak a honnak áldozik, melly maga lelkesebb fia emlékeiben, úgy látszik, nem akar s nem tud még elég sikeresen munkálni! Köszönet tehát azoknak, kik a nemzet s haza helyett tesznek ez érdemben, mennyit tehetnek; habár, mint az I. köt. IX. lapján értesítettük, jelen esetben az egészen inkább csak baráti szív hő vonzódása adott is létet s illy szép eredményt, mint hazapolgári fenségesebb érzetek: mert mi tudjuk méltányolni, mint magát a barátság szent érzelmeit, úgy azon tetteket is, mellyekből — ha csak közvetve bár — hárul meg is dísz e szegény hazára!

A munka — mint címe is mutatja — az 1837-diki febr. 6-kán alakult Kisfaludy-társaság négy évi működésének elősor szerinti előadását foglalja magában, mind azon prosai s költészeti művekkel, mellyek a társaság által, mint pályairatok, megjutalmaztattak, vagy tagjai által évenkénti üléseiben fölolvastattak. Hosszas volna, s nem is e lap körébe tartozik, tudományos kritikát írni e két kötet tartalmáról; s azért röviden csak azt jegyezzük meg: van itt, mi gyöngéd nőkebelnek szánva, mulatságos olvasmányul szolgálandó hölgyeinknek, illyek, b. Jósika Miklóstól: „A beduin leánya” és „Helle” prosai szép költemények; — több jól sikerült balláda, jelesen Pap Endrétől: „Béla” és „Géza”; s a toldalékban Nagy Imre versei közt egy pár költemény. Vannak férfi kezekbe illő komolyabb értekezések, s ezek közt mi legelől említnék Gondol Dániel koszorús értekezését: a „Regény és Drama párhuzamban” cím alatt, mellynek csak azt sajnáljuk, hogy külön öleso kiadásban is meg nem jelent: mintegy kézi-könyvül kezdő regény- s drámaíróinknak; majd Rammershoffer-ét: a „Szavalattudományról”, mellyről előbbi észrevételünket ismételjük, színészeink tekintetéből; Szontagh és Schedel előadásait; ezét ugyan: „Philosophiai elem a költészetben, különösen Kisfaludy K. munkáiban”; amazét pedig: „Kisfaludy K. munkáinak kritikai irányáról” cím alatt; mint megannyi valódi nyereséget literatúránkban, mellyet a Társaságnak köszönhetünk!

Érdekeseke előtünk e lapok annyiból is, mert mutatják: mint képes szük körben is szerencsésen működni s teremteni az „akarat” és — a

nálunk, fájdalom! olly ritka — „kitartás”! Mi őszinte szívvel kívánunk szerencsét a társaságnak további működéséhez, melly négy év alatt illy szép eredményt képes fölmutatni. —

Ha jól vagyunk értesülve, a munkából csak 200 példány került könyvtárhoz? Ha igaz, sajnáljuk. Bár a társaság kevésbbé volt volna szerény; mert azt, hogy ez által a publicitást nagyobb körre terjeszteni nem akarta, csakugyan szerénységnek vagyunk készek tulajdonítani; avagy tán részvédelenségünk rovására történt azt? Mi — ismerve körülményeinket — még akkor sem tudnók roszalni a Társaság gazdálkodási PUBLICOLA.

Komoly elmefuttatás némely hazai tárgyak felett. (*Folytatás*). Eddig a tudomány dolgában szóltam; mi a tudományos nemzetnek az irlandi sziklapart vaslánczolatú erejét adja: a nemzetiséget, igen is terjeszszük honunkban. E nemzetiség azonban nem jó uton indul nálunk; szenvedélylyel magyarokká akarjuk kényszeríteni a többi népeket, pedig a szenvedély mérge nem hódított soha. Mondjuk inkább honi társnépeinknek: e hon a Magyaré, de ha innét távoznunk kellene a magyarnak, távoznunk kellene a többi népek is, ti nektek társnépe. — A nemzetek bölcsései szerint, minden nép az ázsiai nagy hegygerincekről szakadt, s ide lefelé tódult; e honban ki volt első foglaló? azt senki sem tudja, s így a birtokot annak vissza nem adhatni; a tónak nem, mert ez is csak mástól foglalta el; a magyar nemzet nem tudván eredeti hazáját, el nem vesztet; különben is, ha a Magyar elhagyná lakhelyét, minden népek kellene székét változtatnia; e világforrongást senki nem akarhatván, bírja minden nemzet mostani lakhelyét. A Magyarok e hon mostani lakhelye és birtoka. De ezen birtok megkívánja az egynyelvűség kötő és erősítő üdvét, ezen egy nyelv a birtokos Magyaré lehet. És így ti egyéb honi törzsek, emberleg atyafiak, tanuljátok a magyar nyelvet, hogy velünk együtt erősek legyetek. Ti pedig magyarok! észszel és szeretettel bánjatok; a hintóka nagyobb fele ugyanis nálunk már, s többi néptársaink hódoló figyelemmel vannak irántunk, úgy, hogy hollegkisebb szívkegyeletet mutatunk, karjainkba omlanak. De leginkább értelemfűlést víjunk ki, a nemzet nagy műveltségi színe előtt, halmokba esnek a Kárpátok, a nemzet nagy urodalma végtelenül hat. Ez a nemzetiség ügyében.

Van, mi a nemzetet még összebb szövö, a közös öröm-ünnepély fonalaival, s mi a nemzet fiában minden erőt felgerjeszt s ez: az említett nemzetünnepek; görögöknél az olympiak. Az olympiakon küzdöttek Hellasz ifjai, s hogy itt kitűnhessenek, honn minden erőket kimeríték, s így testi erejüket ama felhőkbe tűnő, magas szobori tökélyre emelték. Az olympiakon Pindar költői lángolattal a hellenek dicső fiait magasztalá a nemzet előtt, s hogy a hallgató ifjak magok is így emeltessenek apáik, véreik előtt mutatványul, hány görög ifju, az olympiakon fellángolva, rakott hegyet hegyre? Nálunk hány lenyérő alszik most? nálunk nincsenek az erők azon édesvarázslatos feszülésben, melly után edesen és bajnokilag nyugszik meg a pihenő; nincsenek ünnepélyes magasztaltságban — és így a hódító, tömérdek finom-ideg munka, melly nélkül aljas zsibvásár az élet, elvesz a nemzet idejéből! Igaz, mit az olympiak tettek, azt teszi lelekre nézve a sajtó nálunk: megadja a méltó kenetet a haza érdemeinek; de a sajtói magasztalás egyes hang, és nem a honfelek szeme előtt; a testi erő feldobbanására a sajtó befolyást nem gyakorol, nem a testi erőre! melly nélkül, nyavalyán innen is betegek vagyunk és tehetetlenek. Nemzetünnepek kell nekünk, mellyre minden évben összegyülekezzünk. A városliget fogadandjon Pesten; a budai hegyek föllengő tanúszelei előtt tusakodjanak ifjaink s nagy feleink énekeltesenek meg: így bizonyára a magyar ifju sirva mervén haza, hogy Magyarország személyes tapsaiban részesüljön, felkelti otthon lelki s testi erejét — s mi kell nekünk? mint hogy fiainknak hímereje ébren legyen egész teljében? Azon felül, ha számbaveszszük, a közös öröm illy törzsünnepekben milly tengerörvény tölésérével önteni mindnyájunkra a kéjt! milly isteni volna annak szemtanúja lehetni? s ezt más nemzet fiától bámultatni látni! milly örömvilágtelt szemmel néznök a nemzetek tódulatát, a végezel felé, ha minden egyéni erőnk teljes pezsgésben volna...! És az illy nemzetünnepeket, másra, t. i. szindarab előadására is használnám, shakespearei szellemmel fogalmazott és országraszoló művek készítenék el a hon valamely következő műre: — milly ereje lenne illy indítványoknak, mellyet ezerek szeme vélné mindenikünk lelkebe s száz ezer tölöngő vinne szét az ország minden részeibe! — illy nemzeti ünnepek rendezzünk el, és én magam személyesen fel fogok ebben lépni, mert vállalkozó nélkül a legszebb indítványok elhalnak. Alkotunk ünnepeket, ez összefelegezteti a most széthullott fő-és közrendűeket. S ha illy ünnep feltűzeli a kebel, — van még egy tovább vivő, a vég fokig kiszű — az életen túl emelkedő reményhalom, melly, mivel az ember soha ki nem búhatik sírhalmá alól, sírhalmát látni, még jobban, fenségesebben vonz, mint az élet jutalma, s hozzá még jobban ragaszkodik a felvilágu kebel; — az feleim! az életutáni nemzeti becsület!

Ha előre tudja az erőteljes fi, hogy, miután Perikles érdemeit tette le a hellen szigetek tömjenedényébe, emlékezete, de még ezer meg ezer alakra átmenendő tetemei is nemzeti ótalomban s becsületben fognak tartatni, s hogy olly jó ifjak, millyen ő volt, az ő sirjánál fognak erőt s emelkedést színi, holt teste a többi társak s kedveltek közt nyugodni, s emlékének századok mulva legkisebb darabja, lelkesedés és példacselekvény tárgya lenni: akkor azon erőteljes fi élte minden percében ébren, kiveszi lelki s testi erejét az avatag vesztéglés medenczéből, s korral korra magát s tetteit érlelve, érdemeiket fog a nemzet szemelattára gördíteni, s míg így fog a nemzet szemelattára érdemeiket gördíteni elé, lehajol! s mire lehajolt oda, hol a világ többi nemese alszik — halomnyi tetteket veszünk észre sirja felett... Illy reményt idézzünk az erőtelj fiának és minmagunknak élé, s állítsuk fel, a mit hatodik és végmagasztos eszközül állítottam fel: a Széchenyi Walhalláját, nemzeti sírboltot — a nemzet nevelése be lesz fejezve; — meglássuk, ha minden fia értesítve s így terjedelmében ki lesz fejteve, milly nemzetcsalád valik belőle! Cselekegyünk! ezen erőtespedés rettenetes! Solon és Lykurg emlékei jutnak eszembe. (Vége követk.)